

Religiozni odgoj predškolske djece u Montessori pedagogiji

Jurko, Elena

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Catholic Theology / Sveučilište u Splitu, Katolički bogoslovni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:202:841432>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-20**

Repository / Repozitorij:

[Repository of The Catholic Faculty of Theology
University of Split](#)

UNIVERSITY OF SPLIT

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
DIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJE

ELENA JURKO

**RELIGIOZNI ODGOJ PREDŠKOLSKE DJECE U
MONTESSORI PEDAGOGIJI**

Diplomski rad

Split, 2024.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET
DIPLOMSKI TEOLOŠKO-KATEHETSKE STUDIJ

ELENA JURKO

RELIGIOZNI ODGOJ PREDŠKOLSKE DJECE U
MONTESSORI PEDAGOGIJI

DIPLOMSKI RAD

iz područja *Religiozne pedagogije i katehetike*

kod prof. dr. sc. Jadranke Garmaz

Split, 2024.

SADRŽAJ

SAŽETAK.....	1
UVOD	2
1. MARIJA MONTESSORI I NJEZINA PEDAGOGIJA	3
1.1. Biografija Marije Montessori.....	3
1.2. Vremenska crta života Marije Montessori.....	6
1.3. Rad i doprinos obrazovanju	7
1.4. Casa dei Bambini	8
1.5. Osnovni principi Montessori pedagogije.....	9
1.6. Montessori metode i njihov razvoj.....	10
1.7. Montessori materijali.....	12
2. RAZVOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI U MONTESSORI OKRUŽENJU	14
2.1. Osjetljiva razdoblja u razvoju djece	14
2.2. Razvoj pokreta i jezika	16
2.3. Upijajući um	18
2.4. Četiri plana razvoja u Montessori pedagogiji	20
2.5. Uloga odraslih u Montessori pedagogiji.....	22
2.6. Priprema Montessori okruženja	25
3. RELIGIOZNI ODGOJ U MONTESSORI PEDAGOGIJI.....	30
3.1. Vjerski odgoj Marije Montessori	30
3.2. Montessori i vjera.....	32
3.3. Kateheza dobrog pastira	33
ZAKLJUČAK	39
LITERATURA.....	40
PRILOZI	42
SUMMARY	44

SAŽETAK

Glavni predmet ovog rada je istraživanje Montessori pedagogije, koja je postala jedan od najvažnijih obrazovnih sustava u svijetu. Ova metoda naglašava cjelokupni razvoj djeteta, uključujući intelektualni, emocionalni, socijalni i duhovni aspekt. Temeljena na principima samostalnog učenja i poštovanja prema djetetu, Montessori metoda koristi posebno osmišljene materijale i pripremljeno okruženje kako bi potaknula djecu na istraživanje i učenje. Posebna pažnja posvećena je duhovnom odgoju, osobito kroz Katehezu Dobrog Pastira i ulogu atrijskih prostora, koji pomažu djeci u razvijanju osobnog odnosa s Bogom. Kroz ovaj rad istražen je utjecaj Montessori pedagogije na dječji duhovni razvoj, kao i ulogu vjere i duhovnosti u oblikovanju dječje osobnosti i moralnih vrijednosti.

Ključne riječi: Montessori pedagogija, odgoj, duhovni razvoj, Kateheza Dobrog Pastira, vjera.

UVOD

U ovom diplomskom radu, prvo se usmjeravamo na razvoj i osnovne principe Montessori pedagogije, metode obrazovanja koju je razvila Marija Montessori. Rođena 1870. godine u Italiji, Montessori je postavila temelje za radikalno novi pristup obrazovanju, naglašavajući samostalno učenje i prilagođeno okruženje. Prvi dio rada detaljno istražuje ključne principe Montessori metode, uključujući poštovanje dječje autonomije, pripremljeno okruženje koje podržava različite faze razvoja i prepoznavanje osjetljivih razdoblja.

Drugi dio rada fokusira se na razvoj djece unutar Montessori okvira, analizirajući kako metoda podržava razvoj pokreta, jezika i upijajućeg uma, te kako se ove komponente integriraju u cjelokupan obrazovni proces. Ovdje se također istražuju četiri ravnine razvoja i uloga odraslih u stvaranju poticajnog okruženja za djecu.

Treći dio rada, koji čini srž našeg istraživanja, posvećen je religioznom odgoju unutar Montessori pedagogije. Ovdje detaljno istražujemo kako je Marija Montessori, duboko nadahnutu kršćanskim vjerovanjima, integrirala religioznost u svoju pedagogiju. Kroz svoje inovacije, Montessori je osigurala da vjerski odgoj bude usklađen s razvojnim fazama djece, omogućujući im da kroz konkretne aktivnosti istražuju duhovne aspekte života. Naglašavamo kako je Montessori vjerovala u prirodnu težnju djece prema duhovnosti i kako je integracija vjere u obrazovanje doprinosila cjelokupnom razvoju djeteta.

U okviru ovog istraživanja, posebnu pažnju posvećujemo Katehezi Dobrog Pastira, obrazovnom programu razvijenom u 1950-ima, koji spaja elemente Montessori metode s religijskim obrazovanjem temeljenim na Bibliji i liturgiji Crkve. Ovaj dio rada objašnjava kako Kateheza Dobrog Pastira omogućuje djeci da istražuju duhovne istine kroz pažljivo pripremljeni prostor poznat kao atrij, te kako ovaj pristup doprinosi dubljem razumijevanju vjere i osobnom odnosu s Bogom. Naglašava kako integracija religioznosti u Montessori pedagogiju ne samo da podržava akademski i socijalni razvoj djece, već i njihov duhovni rast, čime se pruža sveobuhvatan obrazovni pristup koji povezuje vjeru s cjelokupnim razvojem osobe.

1. MARIJA MONTESSORI I NJEZINA PEDAGOGIJA

1.1. Biografija Marije Montessori

Marija Montessori rođena je 31. kolovoza 1870. u gradu Chiaravall u Italiji. Majka Marije Montessori je za to vrijeme bila obrazovana žena, a otac je bio računovođa. Marija se sa svojom obitelji 1874. godine preselila u Rim. U Rimu je i upisala lokalnu školu. Kao žena razbila je društvene barijere upisujući tehničke studije, s ciljem da postane inženjer. Unatoč što su roditelji željeli da postane učiteljica, ona je ipak težila upisu na medicinski fakultet. Nakon početnog odbijanja, ustrajala je i primljena na Sveučilište u Rimu, gdje je studirala matematiku, prirodne znanosti i fiziku, što joj je na kraju i omogućilo pristup Medicinskom fakultetu. Nažalost suočila se s velikim izazovima tijekom studiranja, uključujući mnoge predrasude svojih muških kolega. Usprkos tome, ostala je predana i postala prva žena u Italiji s doktoratom iz ove discipline u Italiji 1896. godine. Te je godine ona bila ta koja je predstavljala Italiju na Međunarodnom kongresu žena u Berlinu, zagovarajući jednakost plaća za žena sa plaćom muškaraca.

Nakon što je diplomirala, započela je raditi kao kirurg u bolnici Santo Spirito, ali također se fokusirala na brigu o siromašnima i njihovoj djeci. Njezin interes za obrazovanje djece je bio sve veći i doveo ju je do psihijatrijske klinike Sveučilišta u Rimu. Na psihijatrijskoj klinici je počela istraživati potrebe djece s teškoćama u učenju. Njezin rad nije bio ograničen samo na kliničku medicinu; istraživala je i razvijala nove pedagoške tehnike i materijale koji su poticali samostalno učenje i razvoj djetetove prirodne radoznalosti.¹ 1897. godine stekla je prepoznatljivost zbog svojih stavova o socijalnoj reformi kroz obrazovanje. Zagovarala je bolje uvjete za djecu s emocionalnim i mentalnim poteškoćama. Godine 1901. preusmjerila je svoj fokus na obrazovnu filozofiju i postala predavačica na Sveučilištu u Rimu. Brzi urbanistički razvoj Rima doveo je do osnivanja prve „Casa dei Bambini“, ili "Dječje kuće", 1907. godine, s ciljem angažiranja djece u takozvane smislene aktivnosti. Prema njoj, dijete treba slobodu da izrazi svoju osobnost, a ne da se oblikuje prema volji roditelja ili društva². Prema tom gledištu njezin novi pristup omogućio je da se djeca sama obrazuju

¹ Montessori, M., *The Absorbent Mind*, Clio Press, 1995, str. 22.

² Montessori, M., *Education for a New World*, Frederick A. Stokes Company, 1949, str. 112.

kroz pažljivo pripremljeno okruženje i taj koncept je nazvala auto-obrazovanjem. Naglašavala potrebu prilagođavanja obrazovnog procesa svakom djetetu: Jedini način da se prijeđe put za bolju obrazovnu praksu je početi s djetetom³. Njen uspjeh doveo ju je do osnivanja više „Dječjih kuća“ diljem cijele Italije i također je sve više počeo rasti interes za njezine obrazovne metode. Godine 1909. objavljuje svoju prvu knjigu, „*Metoda Montessori*“, koja je postala bestseler i prevedena na razne jezike.

Slika 1. Marija Montessori

³ Montessori, M., *The Secret of Childhood*, Ballantine Books, 1967, str. 45.

Nakon smrti majke 1912. godine posvetila se širenju svog obrazovnog pristupa širom svijeta tako da je održavala treninge i razna predavanja. Suočila se također s izazovima tijekom uspona fašizma u Europi, što je dovelo do zatvaranja Montessori škola u Italiji i Njemačkoj. Godine 1936. napustila je Španjolsku u kojoj je živjela, zbog građanskog rata i na kraju pronašla utočište u Nizozemskoj. Početak Drugog svjetskog rata doveo je nju i njenog sina Maria u Indiju, gdje su proveli obuku učitelja.

Nakon rata, vratila u Nizozemsku i nastavila je svoj rad, primivši više nominacija za Nobelovu nagradu za mir. Preminula je 6. svibnja 1952., ostavljajući bogatu ostavštinu u obrazovanju koja i dan danas utječe na ovo područje, a njezin rad kontinuirano inspirira pedagoge i roditelje diljem svijeta, doprinoseći oblikovanju modernih obrazovnih praksi.

1.2. Vremenska crta života Marije Montessori

1870	Marija Montessori rođena je 31. kolovoza u Italiji Pohađa školu za muškarce u Rimu
1890	Bez obzira na protivljenja roditelja, ona slijedi svoju želju da postane liječnica
1896	Postaje jedna od prvih žena koja je stekla doktorat iz medicine na Sveučilištu u Rimu Predstavlja Italiju na Međunarodnom kongresu žena u Berlinu te održava govor o pravima žena i jednakosti plaća sa muškarcima
1899	Sudjeluje na kongresu žena u Londonu na koji je primljena od kraljice Viktorije
1907	Otvora prvi Dječji dom (Casa dei Bambini), u Rimu, Italija.
1909	Održava prvi tečaj obuke u svojoj metodi za oko 100 studenata
1910	Održava dva paralelna tečaja obuke za učitelje u franjevačkom samostanu.
1913	Prvi međunarodni tečaj obuke u svojem stanu u Rimu, pod pokroviteljstvom talijanske kraljice Margherite
1916	Seli se u Barcelonu na poziv gradske vlade Barcelona ostaje njezin dom do državnog udara 1936. Održava još jedan Međunarodni tečaj obuke u Barceloni
1922	Maria Montessori objavljuje svoju prvu knjigu o katoličkoj liturgiji iz dječje perspektive Otvorena je prva Dječja kuća u Beču
1923-38	Održani su tečajevi obuke u Nizozemskoj, Danskoj, Italiji, Engleskoj, Irskoj, Španjolskoj, Škotskoj
1931	Mahatma Gandhi, vođa indijskog pokreta za neovisnost, posjećuje Montessori škole u Rimu
1933	Nacisti sustavno uništavaju Montessori pokret u Njemačkoj, zatvarajući sve Montessori škole
1940	Italija ulazi u Drugi svjetski rat na strani Nijemaca Marija Montessori i njezin sin Mario poslani su u Indiju sve dok rat ne završi

1946	Rat završava, Maria i Mario Montessori vraćaju se u Europu
1949	Prva nominacija za Nobelovu nagradu za mir (ponovno 1950. i 1951.) Knjiga "Absorbent Mind " objavljena je u Indiji
1951	Posljednji tečaj obuke kojeg vodi Maria Montessori održan u Austriji
1952	Marija Montessori umire 6. svibnja u Nizozemskoj Pokopana je na lokalnom katoličkom groblju

4

1.3. Rad i doprinos obrazovanju

Marija je imala oko dvanaest godina kada je obitelj preselila u Rim zbog njezina obrazovanja. Unatoč svim prednostima grada, zadovoljiti njezine ambicije je bilo jako izazovno. Sa četrnaest godina, jako joj se sviđjela matematika i ta ju je strast pratila cijeli život. Roditelji su željeli da postane učiteljica, ali ona odbija tu ideju i izabire ono što on istinski želi, a to je bio inženjering. U tom vremenu to je bio nekonvencionalan izbor za žene. Kasnije se ipak odlučila za studij medicine, koje je bilo zapravo njezino pravo zvanje.⁵

Njezin doprinos obrazovanju sastoji se u poticanju dječje neovisnosti, promicanju individualiziranog pristupa učenju, te razvoju osobnih interesa. Naglašavala je također važnost okoline i materijala u kojima djeca uče, vjerujući da ta okolina treba biti prikladna za dječjem emocionalnom, fizičkom i intelektualnu rastu.⁶ Njezina metoda danas se primjenjuje širom svijeta kao alternativa tradicionalnim obrazovnim praksama, nastojeći razviti cjelovitu osobnost djeteta kroz samostalno učenje i istraživanje.⁷

⁴ Usp. <https://montessori.org.au/timeline-dr-maria-montessoris-life> (18.07.)

⁵ Usp. Standing, E.M., *Maria Montessori: Her Life and Work*, A Mentor Book, London, 1957, str. 23.

⁶ Montessori, M., *Education for a New World*, Frederick A. Stokes Company, 1949, str. 50.

⁷ Montessori, M., *The Absorbent Mind*, Clio Press, 1995, str. 210.

1.4. Casa dei Bambini

Prvi Montessori vrtić otvoren je 6. siječnja 1907. godine u San Lorenzu u Rimu. Početak ovog vrtića bio je neobičan, ali pomalo i simboličan zbog njegove lokacije koja je bila u napuštenim zgradama koje su prethodno služile kao skloništa za beskućnike i kriminalce. U to vrijeme ove zgrade su simbolizirale siromaštvo i kriminal u Rimu. Marija Montessori kao već priznata liječnica i zagovornica higijenskih reformi suočila se s izazovom pružanja obrazovanja i skrbi djeci koje su živjele u iznimno teškim uvjetima.

Slika 2. Dječja kuća Marije Montessori

Vrtić su pohađala neuka djeca koja su odrasla u okruženju obilježenom kriminalom i siromaštvom, djeca čiji su roditelji također bili neuki. Unatoč početnim uvjetima koji su izgledali beznadno, Montessori je primijetila izvanrednu prilagodljivost i sposobnost učenja među djecom kada bi imali priliku boraviti u sigurnom okruženju i sudjelovati u aktivnostima. Vrtić kao takav pružio im je materijale koji su poticali njihovo senzorno opažanje i praktične vještine. Naglašavala je pristupe koji su usmjereni na dijete, bez nametanja stroge discipline i autoriteta.

Promjene u ponašanju djece bile su velike jer od divlje i nesocijalizirane djece, postali su usmjerene, sretne i neovisne osobe. Njihova zahvalnost prema Mariji

Montessori bila je velika. Montessori je brzo shvatila potrebu za nastavkom školovanja te djece te ih je počela obučavati čitanju i pisanju, a to je bilo ono što je izazvalo velik interes. Uskoro se njen rad širi i izvan Italije.

Marija Montessori dopušta djeci da sami usmjeravaju koristeći metodu koja potiče nezavisnost i osobni razvoj. Njezin revolucionarni pedagoški pristup počiva na temeljnom uvjerenju da svako dijete ima jedinstvene sposobnosti koje treba poštovati.

Kroz svoje djelo pokazala je da je moguće promijeniti život na bolje kod djece odgojene u teškim uvjetima odrastanja. To je kasnije inspiriralo mnoge odgojitelje i reformatore da prihvate njezinu metodu kao model obrazovanja.⁸

1.5. Osnovni principi Montessori pedagogije

Montessori pedagogija temelji se na principima koji oblikuju način na koji djeca uče i razvijaju se. Ti principi su tu kako bi poticali razvoj djece, njihovu samostalnost kako bi im omogućili da rasu i istražuju. Glavni principi Montessori pedagogije bili bi sljedeći:

1. **Poštovanje i samostalnost:** Jedan od temeljnih principa ove pedagogije je poštovanje djeteta. Svako sjete ima drugačiji način pristupa, drugačije interese te svako dijete ima drugačije potencijale te je jako bitno poštovati te razlike. Marija Montessori također jako naglašava važnost dječje samostalnosti. Poticanje djece da istražuju svoje okruženje, preuzimaju odgovornost i da uče na vlastiti način⁹. Odrasli su oni koji daju podršku djeci kako i u poštovanju tako i u samostalnosti.
2. **Pripremljeno okruženje:** Za Montessori okruženje jako je bitno da je sve jako dobro osmišljeno. Montessori škole su opremljene specifičnim materijalima koji potiču radoznalost i aktivno učenje kod djece¹⁰. Također je bitno da je prostor prilagođen svim fazama razvoja i da omogućuje djeci da samostalno uče i istražuju.
3. **Upijajući um (absorbent mind):** Djeca su ona koja imaju upijajući um, točnije um koji opaža, um koji upija informacije iz svoje okoline. Ova faza je jako bitna za razvoj djetetovih osnovnih vještina i također za razumijevanje svijeta. Ovo je uglavnom ključno za djecu u ranoj fazi odrastanja

⁸ Usp. <https://montessori.org.au/first-casa-dei-bambini> (18.07.)

⁹ Montessori, M., *The Discovery of the Child*, Ballantine Books, 1986, str. 30.

¹⁰ Lillard, P.P., *Montessori Today: A Comprehensive Approach to Education from Birth to Adulthood*, Schocken Books, 1996, str. 45.

4. **Osjetljiva razdoblja:** Prepoznavanje razdoblja osjetljivosti u djetetovom razvoju također je jedna od bitnih principa. Djeca su u ovom periodu posebno otvorena za određene vrste aktivnosti i sadržaje koji potiču na samo razvoj djeteta.
5. **Montessori materijali:** Dizajnirani su kako bi potaknuli senzornu percepciju, motoričke vještine, matematičko razmišljanje, jezik i druge važne aspekte djetetovog razvoja¹¹.
6. **Međusobno poštivanje i suradnja:** Ovo je jako bitan princip kako bi djeca poštivala jedni druge i učila se vrijednostima zajedničkog rada i suradnje. Te vještine su bitne kako za socijalni tako i za emocionalni razvoj djeteta.

1.6. Montessori metode i njihov razvoj

Montessori metode su rezultat dugogodišnjeg istraživanja i razvoja Marije Montessori, čiji je pedagoški pristup temeljen na dubokom razumijevanju dječjeg razvoja i potrebe za individualiziranim obrazovanjem. Marija Montessori je svoje pedagoške metode razvijala tijekom rada s djecom u svojim školama i istraživačkim centrima početkom 20. stoljeća. Inspirirana svojim medicinskim pozadinom i radom s djecom s posebnim potrebama, Montessori je naglasak stavila na poticanje dječje samostalnosti i radoznalosti kroz strukturirano okruženje i specijalno dizajnirane materijale. Njezin pristup obuhvaća:

- **Individualizirani pristup:** Montessori vjeruje da svako dijete ima jedinstveni potencijal za učenje te da bi obrazovanje trebalo biti prilagođeno individualnim potrebama i interesima djeteta¹²
- **Montessori materijali:** Ključni element Montessori pedagogije su specifično dizajnirani materijali koji potiču senzornu percepciju, motoričke vještine te razvoj matematičkih, jezičnih i drugih kognitivnih sposobnosti. Ovi materijali su pažljivo odabrani kako bi omogućili djeci konkretno iskustvo i samostalno učenje¹³.
- **Povijesni razvoj:** Montessori metode su se širile iz Italije u ostatak Europe, Sjedinjene Američke Države i širom svijeta tijekom 20. stoljeća, zahvaljujući

¹¹ isto, str. 45.

¹² Montessori, M., *The Montessori Method*, Frederick A. Stokes Company, 1912, str. 55.

¹³ Standing, E.M., *Maria Montessori: Her Life and Work*, Plume, 1998, str. 78.

Montessorijevim putovanjima, predavanjima i osnivanju Montessori škola diljem svijeta. Njezin utjecaj na obrazovanje postao je globalni fenomen, potičući interes za alternativne pedagoške pristupe i reforme obrazovnih sustava.

Širenje Montessori metoda

Montessori metode su se brzo proširile diljem svijeta zahvaljujući predanosti Marije Montessori i njezinih suradnika u promicanju njezinih pedagoških ideja i principa. Marija Montessori je svoje pedagoške metode prvi put predstavila na međunarodnoj razini 1913. godine na konferenciji u Torinu, što je označilo početak globalnog interesa za njezinu revolucionarnu pedagogiju. Kroz svoja putovanja i predavanja diljem Europe i Amerike, Montessori je uspjela inspirirati mnoge pedagoge i osnivati Montessori škole širom svijeta.

1. **Osnivanje prvih Montessori škola:** Prva Montessori škola otvorena je u Italiji 1907. godine. Naglašavala je samostalnost djece i važnost okruženja. Prva međunarodna škola otvorena je 1911. godine u Sjedinjenim Američkim Državama, što je bio početak globalnog širenja Montessori pedagogije. Otvaranjem škola na globalnoj razini postajala je sve više prepoznata kao globalni pokret u obrazovanju¹⁴.
2. **Međunarodna suradnja i obrazovni centri:** Montessori je osnovala Centre za obuku u Montessori pedagogiji u Italiji i drugim dijelovima svijeta. Ti centri privlače polaznike iz cijelog svijeta koji se obučavaju u Montessori metodama i principima, šireći tako njezin utjecaj globalno¹⁵.
3. **Utjecaj na obrazovne reforme:** Montessori metode su imale značajan utjecaj na obrazovne sustave širom svijeta. Njezin pristup individualiziranom učenju i razvoju dječjih potencijala potaknuo je brojne obrazovne reforme koje su naglašavale važnost prilagođenog obrazovanja i samostalnog učenja¹⁶.
4. **Suvremeni razvoj:** Ovo obrazovanje i danas je jako popularno, te su otvorene mnoge škole diljem svijeta na temelju njezinih metoda. Moderni pristupi su pridonijeli poboljšanju metoda i pristupu dječjeg razvoja.

¹⁴ Montessori, M., *The Montessori Method*, Frederick A. Stokes Company, 1912, str. 112.

¹⁵ Lillard, P.P., *Montessori Today: A Comprehensive Approach to Education from Birth to Adulthood*, Schocken Books, 1996, str. 67.

¹⁶ Montessori, M., *The Absorbent Mind*, Clio Press, 1995, str. 210.

Veza između principa i metoda bila bi ta da su principi oni koji daju temeljnu filozofiju i smjernice i koji određuju kako se koriste metode i koji su ciljevi obrazovanja, dok su metode praktične primjene tih principa. One predstavljaju konkretne tehnike koje se koriste za ostvarenje tih principa.

1.7. Montessori materijali

Marija Montessori inicijalno razvija metodu za rad s djecom s posebnim potrebama, ali otkrila kako je primjenjiva zapravo i za svu djecu. Prema njenom mišljenju, svako dijete bira aktivnosti koje odgovaraju njegovim željama i individualnim potrebama, kontrolirajući pritom brzinu, sadržaj i ponavljanje igre, a kroz promatranje djece i njihovih igara, došla je do spoznaje da djeca najbolje uče kada slijede vlastite interese i potrebe. „Njezina pedagogija temelji se na razvojnim potrebama djece i pripremljenom okruženju koje potiče njihovu prirodnu želju za učenjem“.¹⁷ Naglašavala je važnost strukturiranog i pripremljenog socijalnog okruženja. Uloga učitelja je ta koja treba osigurati da ovo okruženje bude sigurno. Princip "manje je više" sugerira da prostor treba sadržavati samo one materijale koji potiču dječju znatiželju i želju za učenjem. Ključno pravilo Montessori pedagogije glasi: "za svaku stvar njeno mjesto i svaka stvar na svoje mjesto", čime se djeci omogućuje da sama uzimaju, pospremaju te vraćaju stvari na svoje mjesto. Osmislila je također i didaktičke materijale koji igraju važnu ulogu u ovom okruženju. Ove materijale ne naziva igračkama, već materijalima. Također kada djeca žele obavljati neku aktivnost izražavaju se tako da žele raditi sa materijalom, a ne igrati se sa. Materijali su uglavnom izrađeni od prirodnih materijala i dizajnirani tako da svaki materijal ima svoj specifičan cilj. Povezani su s određenim aktivnostima i transparentni su, omogućujući djeci da sama nadziru svoj rad, provjeravaju i ispravljaju greške.¹⁸

¹⁷ Usp. <https://avevita.si/default.asp?mid=sl&pid=montessoripedagogika> (18.07.2024.)

¹⁸ Usp. Herrmann, E., *100 dejavnosti za spodbujanje razvoja pri malčkih po metodi Montessori*, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana, 2017.

Slike 3.-6. Montessori materijali

2. RAZVOJ DJECE PREDŠKOLSKE DOBI U MONTESSORI OKRUŽENJU

2.1. Osjetljiva razdoblja u razvoju djece

Osjetljiva razdoblja u razvoju djece osnovna su razdoblja tijekom kojih su djeca najviše spremna za određene vještine i određene karakteristike. Iako je ideja prvotno povezana sa znanstvenicima kao što su Hugo de Vries i Jacques Loeb, ona je zapravo više orijentirana slaže s razmišljanjem o tome kako djeca reagiraju na određeni podražaj u svom okruženju. Osjetljiva razdoblja pomažu djeci da obrate pozornost na određene aspekte svijeta oko sebe kako bi stekli ono što je potrebno za razvoj ljudskih funkcija i karakteristika. Ova faza duboko je ukorijenjena među njihovim osobinama, a ima izravan odjek na emocionalnoj i intelektualnoj razini.

- Osjetljivo razdoblje za jezik

Jedno od najdužih osjetljivih razdoblja je ono za jezik. Već dugo prije nego što djeca mogu izražavati sebe verbalno, privlači ih ljudski glas. Djeca reagiraju na zvukove i tonove glasa s velikim uzbuđenjem i radošću. Bogatstvo oralnog jezika, koje djeca usvajaju u okruženju poput Dječje kuće, igra ključnu ulogu u njihovom učenju čitanja i pisanja. Jezik se uči s velikim zadovoljstvom i osjećajem otkrića, u skladu s razvojnim potrebama djeteta, a ovaj period usklađuje se s apsorbirajućim umom djeteta.

- Osjetljivo razdoblje za male predmete

Između prve dvije godine života, djeca pokazuju veliko zanimanje za male predmete. Ovo razdoblje možemo razumjeti kao osjetljivo razdoblje za detalje. Djeca u ovoj fazi primjećuju najsitnije stvari, dok odrasli često prelaze preko njih. Njihovo uzbuđenje prilikom otkrivanja malih detalja je izraženo i trebali bismo im pružiti vrijeme za istraživanje tih detalja.

- Osjetljivo razdoblje za red i organizaciju

Osjetljivo razdoblje za red traje od prve do treće godine života. Red i organizacija pomažu djeci da se osjećaju sigurno i povjerenje u okolinu se gradi kroz ove strukture. Ova potreba za redom nije površinska, već duboko ukorijenjena i igra ključnu ulogu u

razvoju dječje unutarnje sigurnosti i povjerenja. Marija Montessori je isticala da je ljubav prema redu jedno od najvažnijih i najtajanstvenijih osjetljivih razdoblja.

- Osjetljivo razdoblje za koordinirane pokrete

Između godine i pol i četvrte godine, djeca se usmjeravaju na razvoj koordiniranih pokreta. Koordinacija između uma i tijela razvija se uz veliki trud i aktivnost. Djeca često imaju unutarnju svrhu koja se manifestira kroz ponavljanje istih aktivnosti. Kada im omogućimo da zadovolje svoju potrebu za ponavljanjem, to često vodi do povećane koncentracije. Na primjer, dijete koje stalno stavlja i skida cipele pokazuje ovu potrebu za koordinacijom.

- Osjetljivo razdoblje za usavršavanje osjetilne percepcije

Od rođenja do gotovo pete godine, djeca su u fazi usavršavanja svojih osjetila. Senzori su most između nas i vanjskog okruženja. Što su naša osjetila oštrija, to je naš kontakt s okolinom bliži i točniji. Ova faza omogućava djeci da bolje razlikuju različite podražaje, što doprinosi njihovom cjelokupnom razumijevanju svijeta oko njih.

- Osjetljivo razdoblje za socijalno ponašanje

Osjetljivo razdoblje za socijalno ponašanje traje od dvije i pol do šest godina. Tijekom ovog razdoblja, dijete se sve više usmjerava na šire socijalne krugove, a obitelj postaje prvi društveni skup. Djeca su željna druženja s drugom djecom i odraslima. U Dječjoj kući, miješane dobne skupine i aktivnosti koje potiču ljubaznost i pristojnost odgovaraju na ovu potrebu, omogućujući djeci da dožive pravi socijalni život.

Osjetljiva razdoblja su ključna za razvoj djece i omogućuju im da usmjere svoju pažnju na specifične aspekte okoline koji su im potrebni za razvoj ljudskih karakteristika i funkcija. Razumijevanje i podrška ovim fazama pomaže djeci da izraze radost i zadovoljstvo, te omogućuje dublji razvoj njihovih sposobnosti i socijalnih vještina. S obzirom na njihovu važnost, obrazovni sustav i roditelji trebaju pružiti okruženje koje podržava i potiče ove prirodne procese.

2.2. Razvoj pokreta i jezika

Razvoj pokreta i jezika u djece su temeljne komponente njihovog cjelokupnog razvoja i učenja. Prema Mariji Montessori, dijete je aktivni istraživač svog okruženja, a razvoj koordiniranih pokreta i jezika odvija se kroz složene procese koji zahtijevaju iskustvo i interakciju s okolinom.

Razvoj Pokreta

Dijete se ne rađa s koordiniranim pokretima, već ih stječe postupno, kroz iskustvo i praksu. Za razliku od životinja koje su rođene s određenom razinom motoričkih sposobnosti, ljudska djeca moraju proći kroz niz faza kako bi razvila koordinirane pokrete. Ključne prekretnice u razvoju pokreta u razdoblju od 0 do 3 godine uključuju:

- Sjedanje (oko 6 mjeseci): Djeca počinju razvijati osnovnu kontrolu tijela i stabilnost dok sjede.
- Puzenje (oko 8 mjeseci): Ova faza omogućuje djeci da istražuju okolinu koristeći ruke i koljena.
- Stajanje (oko 10 mjeseci): Djeca počinju razvijati sposobnost stajanja uz podršku i uskoro samostalno.
- Hodanje (oko 12 mjeseci): Prvi koraci predstavljaju značajan korak prema samostalnom kretanju i istraživanju.

Osjetljivo razdoblje za pokrete događa se između 1,5 i 4 godine. Djeca su tada u osjetljivom razdoblju za razvoj koordiniranih pokreta. Postizanje jedinstva između uma i tijela, što je potrebno za koordinirane pokrete, proces je koji se odvija tijekom vremena i ovisi o zrelosti živčanog sustava. Kroz vlastite pokrete, djeca razvijaju koordinaciju koja je ključna za njihovu sposobnost kretanja i interakcije s okolinom.

Kako bi se potaknuo razvoj pokreta, važno je omogućiti djeci slobodu kretanja i istraživanja. Izbjegavanje korištenja kontejnera i omogućavanje slobodnog kretanja kroz prostorije s niskim ogledalima i laganom odjećom pomaže djeci da razviju svoje motoričke sposobnosti. U Montessori okruženju, demonstracija pokreta, poput ulijevanja vode iz vrča, trebala bi biti precizna i jasna, kako bi djeca mogla imitirati točno ono što vide, a ne samo slijediti riječi.

Slika 7. Razvoj pokreta i osjetila

Razvoj Jezika

Razvoj jezika kod djece također je složen proces koji je duboko povezan s njihovim osjetilnim iskustvima i komunikacijskim tendencijama. Prema Montessori, dijete uči jezik kroz apsorbirajući um, koji omogućava lako i prirodno usvajanje jezika iz okoline. Djeca ne trebaju "baby talk" jer njihov apsorbirajući um ne razlikuje između jednostavnog i složenog jezika.

Osjetljivo razdoblje za jezik traje od rođenja do 6 godina. Tijekom ovog razdoblja, djeca su posebno osjetljiva na ljudski glas i jezik. Već oko 2 mjeseca, dijete počinje okretati glavu prema ljudskom glasu, koji Montessori opisuje kao 'delicious music'. Oko 4 mjeseca, djeca počinju pažljivo promatrati usne govornika i pokušavaju imitirati njihove pokrete. Oko 6 mjeseci, djeca počinju brbljati, a kasnije prelaze na telegramski govor, gdje kombiniraju dvije riječi, te fuzijski govor, gdje spajaju slogove iz različitih riječi.

Razvoj pokreta i jezika kod djece je dinamičan i složen proces koji zahtijeva aktivno sudjelovanje i iskustvo. Razumijevanje ključnih prekretnica i osjetljivih razdoblja pomaže u pružanju odgovarajuće podrške koja omogućava djeci da optimalno razviju svoje motoričke i jezične sposobnosti. U Montessori okruženju, naglasak na preciznoj demonstraciji pokreta i poticanju slobodnog istraživanja pomaže djeci da se razviju u samostalne i komunikativne pojedince.

2.3. Upijajući um

„Djeca posjeduju mentalnu strukturu koja se znatno razlikuje od one odraslih, te potpuno drugačije psihičko polje, obdareno mnogo većom snagom i osjetljivošću; sposobnosti koje im omogućavaju da budu nesvjesni stvaraoci. Nazvala sam ovu mentalnu strukturu upijajućim umom. Međutim, um djeteta ne upija poput spužve koja prolijeva vodu bez zadržavanja; um djeteta upija trajno, čime oblikuje karakter odrasle osobe koja će postati.“ - *Maria Montessori, Citizen of the World, str. 95, Montessori-Pierson*

Rasprave „upijajućeg uma“ prisutne su u obrazovnim sustavima već dugo vremena. U novijem razdoblju, pojam spremnosti postao je ključan u pedagoškim krugovima, naglašavajući da djeca ne bi trebala biti izložena nastavi koja nadmašuje njihov trenutni razvojni stadij.¹⁹ Koncept upijajućeg uma, kako ga je opisala Marija Montessori, predstavlja ključnu karakteristiku djetetovog razvoja. Prema ovoj teoriji, upijanje nije svjesni čin; dijete ne bira svjesno što će upiti. Um djeteta funkcionira na način koji je nesvjestan, bez prosudbe i nesortiran, što se razlikuje od aktivnog, analitičkog uma odraslih. Dok odrasli svijet percipiraju kroz svjesnu analizu i prosudbu, djetetov um „upija“ informacije bez izravnog svjesnog napora. Izvanredan razvoj koji dijete postiže vidljiv je u njegovom prijelazu iz neznanja prema znanju, a za taj proces potreban je specifičan oblik uma, koji se razlikuje od uma odraslih. Maria Montessori taj oblik uma naziva „upijajućim umom“, kojim dijete nesvjesno, ali izuzetno kreativno usvaja informacije iz okoline. Montessori je taj koncept ilustrirala slikom spužve koja

¹⁹ Usp. Harvey, J.W., *Teaching Kids Before They Start School*, Kiplinger's Personal Finance, 19(8), 1965, str. 32.

ne bira što će upiti, već upija sve oko sebe bez iznimke.²⁰ Analogija sa spužvom, koja je često korištena u objašnjavanju upijajućeg uma, nije u potpunosti prikladna. Naime, kada se spužva napuni vodom, voda izlazi van. S druge strane, um djeteta ne iscure; on trajno upija i internalizira sve informacije iz okoline. Umjesto spužve, analogije s kamerom i slikarom bolje oslikavaju ovaj proces: poput kamere koja snima svaki detalj bez da nešto promjeni, ili slikara koji nesvjesno bilježi sve što vidi. U prvoj fazi razvoja, koja obuhvaća razdoblje od 0 do 3 godine, dijete djeluje kao „nesvjesni stvoritelj“. Tijekom ovog vremena, dijete stvara temelje svoje osobnosti i sposobnosti bez svjesnog razumijevanja procesa upijanja. Razvija se fizički, emocionalno i kognitivno, upijajući sve aspekte svoje okoline – od jezika i socijalnih normi do emocionalnih vrijednosti poput sigurnosti i ljubavi.

S dolaskom razdoblja od 3 do 6 godina, upijanje se poboljšava kroz djetetovu vlastitu aktivnost i interakciju s okolinom. Sticanje znanja postaje lakše, bez napora i trajno. Ovo je također vrijeme kada dijete počinje usvajati kulturne vrijednosti i norme. Dok se u prvom razdoblju dijete usmjerava na konkretne aspekte svijeta oko sebe, u ovoj fazi se sve više usmjerava na apstraktne pojmove poput socijalnih normi i vrijednosti. Tijekom ove faze, dijete upija ne samo fizičke i intelektualne informacije, već i emocionalne i kulturne aspekte života. Pozdravi, na primjer, predstavljaju kulturne osobine koje dijete uči kroz svakodnevne interakcije. Slično tome, hrana je još jedan aspekt kulture koji dijete upija, učeći o prehrambenim navikama i običajima kroz iskustva u obitelji i zajednici.

Upijajući um, prema Montessori teoriji, omogućava djetetu da razvija temeljne karakteristike i vještine koje će oblikovati njegovu osobnost i sposobnosti tijekom cijelog života. Ova teorija naglašava važnost razumijevanja djetetovog razvoja kao procesa koji nije samo fizički i intelektualni, već i emocionalni i kulturni, te da se sve ove komponente međusobno isprepliću u oblikovanju cjelokupnog ljudskog bića.

²⁰ Usp. Garnaz, J. & Tomašević, F., *Odgajanje opažanjem: neke specifičnosti odgoja prema Montessori pedagogiji*, Služba Božja, 58(4), 2018, str. 456.

2.4. Četiri plana razvoja u Montessori pedagogiji

Četiri ravnine razvoja u Montessori pedagogiji

Prema Montessori pedagogiji, djetetov razvoj prolazi kroz četiri specifične ravnine razvoja, od kojih svaka ima jedinstvene karakteristike i potrebe. Te ravnine su: rano djetinjstvo (0-6 godina), djetinjstvo (6-12 godina), adolescencija (12-18 godina) i zrelost (18-24 godine). Iako svaka faza predstavlja zaseban proces, sve su međusobno povezane, tvoreći jedinstveni kontinuitet u oblikovanju osobe. Sličnost s metamorfozom leptira često se koristi kao metafora za ovaj proces – svaka faza ima svoje osobitosti, ali su ujedno dio cjeline.

Prva ravnina razvoja: Rano djetinjstvo (0-6 godina)

Tijekom prve ravnine, djetetov glavni zadatak je prilagodba i samostalna izgradnja. Ovdje se dijete koristi tzv. upijajućim umom, koji mu omogućava nesvjesno i spontano upijanje informacija iz okoline. Dok odrasli svijet percipiraju kroz intelekt i svjesnu analizu, dijete znanje apsorbira svojom cijelom psihom. Montessori je prepoznala važnost slobodnog istraživanja u ovoj dobi, uz podršku koja pomaže u izgradnji djetetove neovisnosti. Djetetova potreba za samostalnim djelovanjem može se sažeti u rečenici: "Pomozi mi da to učinim samostalno". U ovoj fazi, fizički i kognitivni razvoj djeteta temelj su za kasniji intelektualni i društveni rast.

Druga ravnina razvoja: Djetinjstvo (6-12 godina)

U drugoj ravnini dolazi do prijelaza s upijajućeg na rezonirajući um. Dijete počinje istraživati svijet kroz pitanja poput "kako?" i "zašto?", te pokazuje interes za razumijevanje uzročno-posljedičnih odnosa. U ovom razdoblju raste interes za moralne vrijednosti i društvena pravila. Djeca postaju sve više vezana uz vršnjake, pronalazeći među njima važne uzore. Montessori ovo razdoblje opisuje kao "dob smirenosti" zbog stabilnosti u djetetovom razvoju, ali i kao "dob grubosti" zbog iskrenosti i direktnosti u izražavanju. U ovoj fazi dijete se vodi željom da razumije svijet i samostalno donosi zaključke, stoga često izgovara: "Pomozi mi da mislim samostalno".

Treća ravnina razvoja: Adolescencija (12-18 godina)

Treća ravnina donosi značajne promjene, gdje dijete prelazi iz djetinjstva u mladu odraslu osobu. U ovom razdoblju priprema se za ulazak u svijet odraslih. Adolescencija je vrijeme kada mlada osoba traži svoj identitet i životni poziv. Montessori je postavila temelje za rad s adolescentima, iako su njezine ideje u praksi zaživjele nakon njezine smrti. U ovoj fazi ključno je da adolescent osjeti kako je njegov doprinos važan i vrijedan. Radeći na razvoju neovisnosti, uključujući financijsku i emocionalnu, adolescenti se postupno pripremaju za preuzimanje odgovornosti u odraslom životu.

Četvrta ravnina razvoja: Zrelost (18-24 godine)

Četvrta ravnina označava završetak procesa osobnog oblikovanja, kada pojedinac počinje ostvarivati svoje ciljeve i životne misije. Ovo je vrijeme kada se "beru plodovi" svih prethodnih faza razvoja. Iako se smatra da je temeljna struktura osobe u velikoj mjeri formirana do 24. godine, proces učenja i osobnog rasta traje cijeli život, što simbolizira crtkana linija nakon ove dobi.

Montessori pedagogija kroz četiri razvojne ravnine naglašava važnost holističkog pristupa odgoju, prepoznajući različite tjelesne, kognitivne, emocionalne i društvene potrebe djeteta u svakoj fazi. Kao što su faze razvoja leptira neodvojive i međusobno povezane, tako i ove razvojne ravnine čine jedinstvenu cjelinu u oblikovanju ljudske osobnosti.

2.5. Uloga odraslih u Montessori pedagogiji

Marija Montessori vjerovala je da obrazovanje ne bi trebalo biti usmjereno samo na prenošenje znanja, već na oslobađanje ljudskog potencijala. Odrasli, bilo da su roditelji, učitelji ili asistenti, igraju ključnu ulogu u poticanju razvoja djeteta, ali njihov zadatak zahtijeva specifičnu pripremu, razumijevanje i stalno prilagođavanje.

Uloga Odraslih - Roditelji, Učitelji i Asistenti

Odrasli koji rade s djecom, bilo kod kuće ili u obrazovnom okruženju, imaju zadatak pomoći djeci u razvoju kroz podršku u kretanju, komunikaciji i neovisnosti. Da bi to uspješno postigli, moraju dobro poznavati razvojne potrebe djeteta i razumjeti kako najbolje odgovoriti na njih. Osim toga, važno je preispitati vlastite stavove i načine na koje reagiramo na djecu. Odrasli moraju biti spremni pomoći u stvaranju i održavanju okruženja koje podržava djetetov razvoj. Ovo okruženje mora biti pažljivo planirano i održavano u savršenom redu kako bi bilo poticajno za dijete.

Promatranje djece ključno je kako bi se moglo adekvatno odgovoriti na jedinstvene potrebe svakog djeteta. Odrasli moraju razumjeti kako najbolje reagirati na svako dijete, pomažući mu da na konstruktivan način upravlja svojim ponašanjem. U Montessori vrtiću, učitelj i asistent rade kao tim, dijeleći odgovornost i jasno definirane zadatke u svrhu potpore djetetu. Učitelj ima specifičnu ulogu povezivanja djeteta s okolinom i prezentiranja Montessori materijala, dok asistent podržava učitelja u tom procesu.

Priprema Odraslih

Priprema odraslih za rad s djecom prema Montessori metodi odvija se kroz tri ključne domene: intelektualnu, fizičku i duhovnu.

Intelektualna Priprema

Odrasli trebaju poznavati pojmove kao što su Apsorbirajući Um, Osjetljiva Razdoblja i Ljudske Tendencije kako bi razumjeli razvoj djeteta. Također je važno razumjeti Montessori principe poput slobode i odgovornosti, te važnost mješovitih dobnih skupina za socijalni razvoj djeteta. Dobar učitelj također mora imati opće znanje

o svijetu kako bi mogao odgovoriti na interese djece. Montessori učitelj mora imati detaljno znanje o Montessori materijalima, razumjeti njihove ciljeve i znati kada ih i kako predstaviti. To je moguće samo kroz brojne sate osobne prakse s materijalima, jer bez te prakse učitelj ne može razumjeti povezanost među materijalima.

Fizička Priprema

Odrasli moraju biti uzori u načinu na koji se ponašaju i komuniciraju. Njihov fizički izgled, držanje i interakcija s djecom i kolegama moraju odražavati sklad i poštovanje. U knjizi "Obrazovanje za Novi Svijet" (poglavlje 13), Montessori naglašava da su odrasli dio okruženja i da će dijete upijati i oponašati njihovo ponašanje.

Duhovna Priprema

Duhovna priprema uključuje introspekciju i unutarnju pripremu. Odrasli trebaju raditi na uklanjanju svega što bi ih moglo spriječiti da objektivno promatraju dijete i adekvatno ga podrže. To uključuje predrasude, unaprijed stvorene etikete o tome je li dijete "dobro" ili "loše". Takve etikete često postaju samoispunjavajuća proročanstva. Montessori ističe važnost ljubavi prema svakom djetetu. Bez obzira na to koliko nam je neko dijete simpatično, naša je dužnost voljeti i podržavati svako dijete na najbolji mogući način.

Uloga odraslih u Montessori pristupu obrazovanju daleko je od jednostavne. Ona zahtijeva kontinuiranu pripremu i prilagodbu kako bi se moglo adekvatno odgovoriti na potrebe djece. Odrasli moraju djelovati kao vodiči, stvarajući poticajno okruženje koje podržava razvoj djeteta u svim aspektima – fizičkom, intelektualnom i duhovnom. Samo kroz takvu cjelovitu pripremu možemo osigurati da dijete raste u skladu sa svojim potencijalom i razvija se u samopouzdanu, neovisnu osobu.

Uloga učitelja

U Montessori pristupu, učitelj ima diskretnu, ali ključnu ulogu u pripremi okruženja koje odgovara potrebama djece. Njegov zadatak je promatranje i praćenje dječjeg napretka, dok istovremeno organizira prostor koji potiče istraživanje i učenje. Iako nije u središtu pažnje, učitelj razumije obrazovne ciljeve i motivira djecu da razvijaju svoje vještine i radne navike kroz samostalno istraživanje.²¹ Montessori odgojitelji igraju ključnu ulogu u razvoju djece, pri čemu su njihova vedrina, strpljivost, pažljivost i dosljednost od velike važnosti. Dosljednost u ponašanju pomaže djeci da razumiju granice i očekivanja, dok povjerenje u njihove sposobnosti omogućuje razvoj samostalnosti. Odgojitelj treba znati kada intervenirati i pružiti podršku, ali i prepoznati da su pogreške dio procesa učenja i prilike za rast. Marija Montessori naglašava važnost potpune posvećenosti dječjim potrebama. Odgojitelji trebaju prilagoditi svoje metode poučavanja kako bi omogućili djeci da samostalno istražuju materijale u okruženju koje odgovara njihovom razvoju. Oni služe kao posrednici između djeteta i okoline, pomažući im u korištenju materijala i vođenju kroz različite aktivnosti. Montessori pedagogija vjeruje da djeca imaju prirodnu sposobnost učenja i da, uz odgovarajuće okruženje i podršku, mogu ostvariti svoj puni potencijal. U Montessori učionici ključne uloge imaju učitelj i asistent, čiji je zadatak usmjeravanje djetetovog razvoja.

Montessori učitelj, posebno educiran u ovoj metodi, prati napredak svakog djeteta, prepoznaje njegove potrebe i suptilno intervenira kada je potrebno. On povezuje dijete s pripremljenim okruženjem i uvodi ga u korištenje didaktičkih materijala na način koji je jasan i privlačan.²² Njegova glavna odlika je duboko poštovanje prema djetetu i vjera u njegove sposobnosti. Asistent pomaže učitelju u održavanju reda i mira u učionici, te s pažnjom prati potrebe svakog djeteta, podržavajući njihovu želju za učenjem. Njihova suradnja osigurava stabilno okruženje u kojem djeca mogu istraživati, učiti i razvijati se vlastitim tempom, potičući pritom trajnu ljubav prema učenju.²³ Uz stručnu pripremu, Montessori odgojitelji trebaju provoditi i unutarnju pripremu koja uključuje razvijanje strpljenja, smirenosti,

²¹ Usp. Križaj Grušović, J., *Montessori u nastavi*, *Varaždinski učitelj*, 5(9), 2022, str. 207-212. <https://hrcak.srce.hr/file/396403> (20.08.2024.)

²² Usp. <https://montessori-ami.org/about-montessori/montessori-educators> (21.08.2024.)

²³ Usp. Sandomir, A., *Uloga Montessori učitelja u razvoju djeteta*, *Journal of Montessori Education*, 2021, str. 34-42.

poštovanja i prihvaćanja. Ovi kvalitete pomažu u izgradnji pozitivnih odnosa s djecom i stvaranju podržavajuće atmosfere u kojoj se svako dijete osjeća prihvaćeno. Unutarnja priprema također podrazumijeva stalno usavršavanje vlastitog ponašanja kako bi odgojitelji bili uzor djeci. Osim toga, odgojitelji imaju odgovornost za održavanje organiziranog okruženja, pravilno korištenje materijala te poticanje koncentracije i motivacije kod djece. Pravilno vođenje aktivnosti, uz kontinuirano ohrabrivanje, omogućuje djeci da uspješno završavaju zadatke i nastave svoj razvoj s entuzijazmom i samopouzdanjem.²⁴

2.6. Priprema Montessori okruženja

Priprema okruženja u Montessori pristupu znači da svaka stvar ima svoju namjenu i da ništa nije slučajno postavljeno. Okruženje je pažljivo osmišljeno i planirano kako bi zadovoljilo potrebe djeteta, omogućilo mu slobodu istraživanja te ga podržalo u razvoju. Sve, od izgleda prostora do atmosfere koju stvara, ima važnu ulogu. U pripremi okruženja važnu ulogu igraju i odrasli – kako se ponašaju, komuniciraju i kako organiziraju prostor.

- Prilagođeno je razvojnim karakteristikama i interesima mješovite dobne skupine unutar određenog raspona
- Potiče aktivno i smisleno uključivanje u aktivnosti, kako u zatvorenom tako i na otvorenom prostoru
- Može se prilagoditi bilo kojoj kulturi ili okruženju
- Napreduje zahvaljujući pažljivom promatranju obučenog odraslog koji prepoznaje univerzalne i individualne potrebe svakog djeteta

Montessori okruženje uključuje pristupačan namještaj, raznovrsne radne prostore i znanstveno dizajnirane materijale slobodno dostupne djeci. Ovi materijali potiču konkretno istraživanje koje razvija praktične vještine i apstraktno znanje. Učenje započinje kratkim lekcijama Montessori učitelja, a nastavlja se kroz samostalno,

²⁴ Usp. Garnaz, J. & Tomašević, F., *Odgajanje opažanjem: neke specifičnosti odnoga prema Montessori pedagogiji*, Služba Božja, 58(4), 2018, str. 443-464. <https://hrcak.srce.hr/file/310935> (20.08.)

suradničko i samo korektivno istraživanje. Fleksibilnost bez strogog rasporeda i jasna, logična ograničenja aktivnosti podržavaju neovisnost, samopouzdanje, disciplinu i međusobno poštovanje. Takvo okruženje stvara zajednicu učenja s pozitivnim moralnim, emocionalnim i kognitivnim razvojem.²⁵

Kućno okruženje

Priprema kućnog okruženja za dijete uključuje stvaranje prostora gdje ono može aktivno sudjelovati u svakodnevnim aktivnostima. Ključno je djetetu omogućiti prilike da pomaže u kućanskim poslovima, poput zalijevanja biljaka, pripreme hrane ili čišćenja. Roditelji trebaju pokazati "kako" se nešto radi, čineći predmete dostupnima i potičući dijete da vrati stvari na njihovo mjesto kada završi s aktivnošću. Dosljednost u rutini, poput vremena za spavanje ili obroke, stvara osjećaj sigurnosti. U takvom okruženju, nagrade i kazne nemaju mjesto, jer nisu učinkovite u dugoročnom razvoju djeteta. Umjesto toga, važno je pružiti ohrabrenje i omogućiti djetetu da uči iz svojih pogrešaka.

Montessori učionica

Montessori učionica je posebno pripremljeno okruženje prilagođeno potrebama djeteta. Sve je na dječjoj razini – namještaj, materijali, pa čak i ukrasi. Prostor je organiziran tako da svaka stvar ima svoje mjesto, a svaka aktivnost odgovara određenim razvojnim potrebama djece. Učionica je osmišljena s naglaskom na ljepotu, red, sklad te stvarne, praktične aktivnosti koje djeci omogućuju učenje kroz rad. Jedna od ključnih značajki je materijal s kontrolom pogreške, gdje dijete samo može uočiti i ispraviti svoju pogrešku, bez potrebe da odrasli interveniraju. Na temelju znanstvenih istraživanja, Marija Montessori osmislila je poseban didaktički materijal za poticanje svakog osjetila. Kroz upotrebu tih materijala, dijete razvija intelekt, koncentraciju, koordinaciju, samostalnost, socijalizaciju i osjećaj za red.²⁶

²⁵ Usp. [Montessori okruženja | Association Montessori Internationale \(montessori-ami.org\)](https://www.montessori-ami.org/) (21.08.2024.)

²⁶ Gabrovšek, M. et al., *Matematika*, Zavod za Montessori izobraževanje, Ljubljana, 2009.

Slika 8. Montessori učionica

Aktivnosti u Dječjoj kući

U Dječjoj kući aktivnosti su podijeljene u nekoliko kategorija:

- **Praktični život:** Aktivnosti poput čišćenja, poliranja, pranja ruku i brige o sebi pomažu djetetu da razvije koordinaciju pokreta, neovisnost, koncentraciju i pozitivan stav prema radu.
- **Grupne aktivnosti:** Uključuju vježbe poput Hodanja po crti, koje razvijaju ravnotežu i socijalne vještine, te Igre tišine, koja se ne nameće djeci već se potiče kao rezultat njihovog razvoja.
- **Osjetila:** Materijali za razvijanje osjetila pomažu djetetu da organizira i klasificira dojmове iz okoline, čime razvija logičko i jasno razmišljanje.
- **Jezik:** Uloga jezika je dvojak – alat za komunikaciju i alat za razmišljanje. Djeca se potiču na usmeno izražavanje, a kasnije i na pisanje i čitanje, kroz aktivnosti koje prate njihove razvojne faze.
- **Matematika:** Montessori materijali pomažu djeci da konkretno shvate matematičke pojmove, što kasnije vodi ka apstraktnom razumijevanju.
- **Kultura:** Uključuje područja kao što su geografija, botanika, zoologija, umjetnost i glazba. Djeca imaju priliku brinuti o biljkama, kućnim ljubimcima, istraživati svijet oko sebe i sudjelovati u umjetničkim i znanstvenim aktivnostima.

Načela pripremljenog okruženja

Pripremljeno okruženje slijedi nekoliko važnih principa:

1. **Radni ciklus:** Omogućava djetetu da samo bira aktivnosti koje zadovoljavaju njegove trenutne potrebe.
2. **Sloboda i granice:** Djeca imaju slobodu izbora, aktivnosti, kretanja i vremena, ali unutar jasno definiranih granica koje osiguravaju harmoniju u skupini.
3. **Poštovanje:** Odnosi se na poštivanje djeteta, drugih odraslih, ali i prostora u kojem borave.

Granice i pravila u Montessori okruženju su suptilne, ali prisutne. Na primjer, u učionici je samo jedan set svakog materijala, što potiče dijete da nauči čekati i poštovati rad drugih. Rad nije završen dok materijal nije vraćen na svoje mjesto, a mješovite dobne skupine omogućuju djeci da uče jedni od drugih. Pripremljeno okruženje u Montessori pedagogiji podržava razvoj koordinacije pokreta, jezika, neovisnosti, koncentracije, društvenih vještina i rješavanja problema. Također, odgovara osjetljivim razdobljima za razvoj osjetilne percepcije, jezika, reda i društvenog ponašanja, uzimajući u obzir Apsorbirajući Um djeteta. Ovaj pristup naglašava kako je upravo pažljivo osmišljeno okruženje ključno za podršku cjelokupnog razvoja djeteta, od fizičkih do intelektualnih i društvenih aspekata.

3. RELIGIOZNI ODGOJ U MONTESSORI PEDAGOGIJI

3.1. Vjerski odgoj Marije Montessori

Religiozni život Marije Montessori najbolje se razumije kroz njezina biografska djela koja otkrivaju njezinu duboku vjeru i kršćanske poglede. Montessori je smatrala djecu najmoćnijim religioznim bićima.²⁷ Marija Montessori naglašava da se vjerski odgoj unutar njenog pedagoškog modela ne razlikuje ni pojmovno ni praktično od same metode: „Postoji, dakle, potpuna paralela između svega dosad opisanog u vezi s dječjom kućom i ukupnosti vjerskog odgoja.”²⁸ Međutim, ona tu razlikuje dvije grane odgoja: prva grana je ona koja se odnosi na prirodu djeteta u odnosu prema vanjskoj stvarnosti, dok se druga grana bavi djetetovim odnosom prema nadnaravnoj stvarnosti.²⁹ Tu možemo reći da već u prvoj Dječjoj kući u Barceloni, gdje se organizira vjerski odgoj. Postavljeni su temelji vjerskog obrazovanja, a prvi korak bio je uređenje dječje crkve, opremljene malim sjedalima, te slikama i skulpturama koje su prikazivale prizore poput Isusova rođenja. Ti su prikazi bili postavljeni na pozornici, a prozori su imali zastore koje su djeca sama pomicala kako bi zatamnila prostor. Djeca su također sudjelovala u pripremi prostora, slažući sjedalice, uređujući cvjetne vaze i povremeno paleći svijeće.³⁰ Malo dijete sve prihvaća i vjeruje. Tek oko sedme godine počinje osjećati potrebu za razlikovanjem dobra od zla. Stoga nije potrebno malom djetetu govoriti o zlu ili ga učiti o konceptima koje ne razumije.³¹

Marija Montessori uredila je dječju crkvu u kojoj je sve „prilagođeno malim dječjim proporcijama“.³² U današnjim odgojnim ustanovama prostori za vjerski odgoj nazivaju se "atrijima". U tim prostorima koji su prilagođeni dječjim proporcijama, djecu je o vjeri podučavao svećenik, a ti su prostori služili i kao mjesta bogoslužja. Ova ideja dovela je do nastanka knjige koja je posvećena vjerskom odgoju, a naziv te knjige je *I bambini viventi nella Chiesa* (Djeca koja žive u Crkvi). Nadalje, ona naglašava kako tišina, kao "unutarnja sabranost", vodi dijete prema tihoj prisutnosti i pokretima koji poštuju sveti prostor. Kao ključni plod takvog odgoja ističu se osjećaji radosti i

²⁷ Usp. <https://hkm.hr/obitelj/montessori-pedagogija-polazi-od-djeteta-i-potice-oblikovanje-nutarnjeg-zivota/> (23.08.2024.)

²⁸ Montessori, M., *Otkriće djeteta*, Zagreb, 2023, str. 367.

²⁹ Usp. Montessori, M., *Otkriće djeteta*, Zagreb, 2023, str. 367.

³⁰ Usp. isto, str. 225.

³¹ Usp. isto, str. 225.-226.

³² Isto., str. 368.

dostojanstva, kojima dijete ostvaruje puninu ljudskosti.³³ Suprotno nekim mišljenjima, dijete je sposobno "uzvisiti se do nadosjetilnih pojmova" i osjetiti se "djetetom Božjim, s ljubavlju prihvaćenim u kući velikoga Oca Nebeskoga."³⁴

Slika 9. Marija Montessori s djevojčicom

Njezina duhovnost djeteta se prirodno uklapa u cjelovit razvoj djeteta, a različiti predmeti iz okoline mogu poticati tu duhovnost. Iako se može govoriti o općoj duhovnosti, njezin vjerski odgoj bio je usmjeren specifično na katolički odgoj. Posebnost tog pristupa leži u povezanosti s katoličkom tradicijom, gdje se kroz tjelesne pokrete, predmete i "materijalne" vježbe djecu aktivno priprema, što nije moguće u religijama koje su potpuno apstraktne.³⁵ Marija Montessori povezuje religioznost djeteta sa slobodom. Ona kaže da djeca koja su odgajana u vjeri zrače hrabrošću, vedrini i da tu vjeru tako i pokazuju.³⁶ Po tome možemo reći da je za nju odgoj u vjeri bio jako bitan i da je to jedna od bitnijih komponenti odgoja. Prema njoj je bitan duhovni život čovjeka, a ne samo onaj tjelesni. Dijete je ono koje odrasta u osjetljivim razdobljima je i ono koje ima i osjetljivo vjersko razdoblje. Rana dob prema njoj je povezana sa Bogom jer je tjelesni razvoj povezan sa prirodnim zakonima.

³³ Usp. isto, str. 368.

³⁴ Isto, str. 369.

³⁵ Usp. isto, str. 371.

³⁶ Usp. isto, str. 372.

Papa Pavao VI. 1970. godine istaknuo je važnost Montessori metode, naglašavajući njezin doprinos cjelovitom razvoju osobe. Marija Montessori, iako često pogrešno shvaćena, ostala je dosljedna svojim religijskim uvjerenjima i nikada nije napustila Katoličku Crkvu.³⁷

3.2. Montessori i vjera

Vjera je osnovna nit koja povezuje sve kršćanske kreposti, vječne istine i molitve. Ona predstavlja duhovnu orijentaciju koja oblikuje naše razumijevanje svijeta i života, te prati čovjeka kroz cijeli život, od rođenja do smrti. Kroz vjeru, pojedinac stječe moralna iskustva, uvjerenja i navike koje usmjeravaju njegovo ponašanje i djelovanje. Ključni aspekt vjerskog odgoja je priprema za sakramente poput krštenja, ispovijedi, euharistije, potvrde i ženidbe. Ovaj proces uključuje sustavno uvođenje u vjeru i život kršćanske zajednice, uz odgovarajuće poučavanje i odgoj koji omogućuju djeci i odraslima da dublje razumiju i prakticiraju svoju vjeru.³⁸

U središtu Montessori pristupa nalazi se ljubav prema svim ljudima, bez obzira na njihovu vjeru ili uvjerenja. Dr. Maria Montessori, rođena u katoličkoj tradiciji, često je pisala o postojanju Boga s kojim svatko može uspostaviti osobni odnos. Tijekom svog života prolazila je kroz različite duhovne faze, uključujući humanistička uvjerenja i istraživanje istočnih religija, no na kraju se vratila kršćanskoj vjeri. Kroz svoje znanstvene studije razvoja čovjeka, Maria Montessori dublje je razumjela vrijednost djeteta i važnost podržavanja njegovog razvoja s poštovanjem prema jedinstvenim karakteristikama koje se razvijaju od rođenja do 24. godine života. Ovaj pristup naglašava urođenu vrijednost svake osobe, omogućujući primjenu Montessori metode tijekom cijelog života, uključujući stariju dob. Montessori metoda također podržava pojedinca od rođenja do odrasle dobi u istraživanju i razumijevanju njegove duhovne prirode i vjerske prakse unutar zajednice. Zbog toga se uspješno primjenjuje na svim kontinentima i u različitim vjerskim kontekstima. Na primjer, u Montessori školama koristi se grafikon Osnovnih ljudskih potreba, koji pomaže djeci da shvate kako se

³⁷ Usp. <https://hkm.hr/obitelj/montessori-pedagogija-polazi-od-djeteta-i-potice-oblikovanje-nutarnjeg-zivota/> (23.08.2024.)

³⁸ Usp. Garnaz, J. & Tomašević, F., *Odgajanje opažanjem: neke specifičnosti odnoga prema Montessori pedagogiji*, Služba Božja, 58(4), 2018, str. 443-464. <https://hrcak.srce.hr/212681>

potrebe mogu podijeliti na materijalne (poput skloništa, hrane, odjeće, prijevoza, obrane i komunikacije) i duhovne (poput ljubavi, duhovnosti, kulture, umjetnosti i glazbe). Montessori okruženja osmišljena su kako bi zadovoljila ove potrebe i podržala cjelokupni razvoj osobe. U vjerskim školama, Montessori kurikulum proširuje se kako bi djeci pomogao u razumijevanju temelja određene vjerske kulture škole ili centra. Cilj ovog pristupa je podržati dijete u otkrivanju duhovnih istina kroz vođeno istraživanje u posebno pripremljenom okruženju koje nudi materijale prilagođene njihovoj dobi, omogućujući praktično istraživanje i poticanje razmišljanja.³⁹

3.3. Kateheza dobrog pastira

„Kateheza Dobrog Pastira je program za vjersku formaciju djece. Temelji se na Bibliji, liturgiji Crkve i obrazovnim principima Marije Montessori. Djeca se okupljaju u Atriju, posebno pripremljenoj prostoriji, koja sadrži jednostavne, ali lijepe materijale.“⁴⁰ - Sr. Maria, SOLT- Catechist

Kateheza Dobrog Pastira, razvijena 1950-ih u Rimu zahvaljujući Sofiji Cavalletti i Giannini Gobbi, nadopunjuje rad Marije Montessori. Inspirirana iskustvom Adele Costa Gnocchi u Barceloni, ova metoda integrira religijske elemente u obrazovanje, osnažujući djecu za Prvu pričest kroz duboko razumijevanje vjere,⁴¹ i također stvarajući most između Montessori pedagogije i duhovnog odgoja. Kateheza dobrog pastira govori o susretu dvaju misterija – Boga i djeteta.

Kateheza Dobrog Pastira ne samo da odražava Božju prisutnost u svakodnevnom životu djece, već i potiče njihovu sposobnost da prepoznaju i odgovore na Božji poziv kroz iskustvo i odnose u zajednici.⁴² Pojam "misterij" u Katehezi Dobrog Pastira odražava duboku stvarnost i transcendenciju Boga, kao i način na koji djeca

³⁹ Usp. <https://montessori.org.au/how-does-montessori-approach-religion> (22.08.2024.)

⁴⁰ Usp. <https://www.olmskc.org/catholic> (22.08.2024.)

⁴¹ Usp. <https://www.cgsusa.org/wp-content/uploads/Catechesis-of-the-Good-Shepherd-Fr-Giancarlo-Pani-SJ-August-2020.pdf> (23.08.2024.)

⁴² Sofija Cavalletti, *The Religious Potential of the Child: Experiencing Scripture and Liturgy with Young Children*, 1992

doživljavaju svijet oko sebe. Ovaj koncept poziva na poštovanje i divljenje prema nečemu što nadmašuje naše potpuno razumijevanje, kao što su Božja prisutnost i djetetov unutarnji svijet. Kada promatramo djecu kao misterij na isti način kao što doživljavamo Boga, prirodno se javlja želja da ih dublje razumijemo. Ovaj pristup, ispunjen poštovanjem i istinskom željom za upoznavanjem djeteta, omogućuje nam da bolje primjećujemo i slušamo. Uskladimo li se s načinom na koji djeca gledaju i prihvaćaju svijet, otvaramo se dubljem uživanju u stvarima koje s njima dijelimo.⁴³

"Ova metoda duboko razumije da je Božja ljubav prema djeci bezuvjetna i da kroz simboliku i priče, poput one o Dobrom Pastiru, djeca mogu osjetiti tu ljubav kao direktan i osoban susret s Bogom."⁴⁴ Kateheza Dobrog Pastira omogućuje djeci da na osoban način istraže i prodube svoju vjeru kroz kombinaciju Montessori pedagogije i religijskog obrazovanja. Program omogućuje djeci da na osoban način otkriju i produbljaju svoju vjeru, čineći religiozno obrazovanje smislenim iskustvom.⁴⁵ Metoda se fokusira na stvaranje smislenog vjerskog iskustva, gdje su djeca aktivno uključena u religijske prakse kroz materijale koji su konkretizirani iz Biblije i liturgije.

Cavalletti i Gnocchi su, koristeći Montessori pristup, omogućili djeci aktivno sudjelovanje u religijskim praksama. Ključni element metode je predstavljanje biblijskih priča, poput parabole o Dobrom Pastiru, koja djeci pomaže razumjeti Božju ljubav i zaštitu. Kateheza Dobrog Pastira nije samo obrazovna metoda, već i sredstvo za duhovno buđenje i razvoj, spajajući Montessori pedagogiju s religijskim uvidima te pomažući djeci u oblikovanju njihove duhovne svijesti i identiteta.⁴⁶

"Teološki gledano, Kateheza Dobrog Pastira omogućuje djeci da kroz osjetilna i konkretna iskustva dožive otajstvo vjere, čime se dublje povezuju s mističnim aspektima Božje prisutnosti u liturgiji i sakramentima."⁴⁷ Program se prilagođava različitim dobnim skupinama. Mlađa djeca od 3 do 6 godina privučena su slikom Isusa kao Dobrog Pastira, koja odražava Njegovu ljubav i brigu. Kroz osjetilno iskustvo,

⁴³ Usp. Cavalletti, S., *The Religious Potential of the Child: Experiencing Scripture and Liturgy with Young Children*, Catechesis of the Good Shepherd Publications, Sofia, 1992, str. 14.

⁴⁴ Cavalletti, S., *The Religious Potential of the Child: Experiencing Scripture and Liturgy with Young Children*, Catechesis of the Good Shepherd Publications, Sofia, 1992

⁴⁵ Usp. [Povijest kateheze — Kateheza Dobrog Pastira Ujedinjenog Kraljevstva \(cgsuk.org\)](#) (23.08.2024.)

⁴⁶ Usp. <https://www.cgsusa.org/wp-content/uploads/Catechesis-of-the-Good-Shepherd-Fr-Giancarlo-Pani-SJ-August-2020.pdf> (23.08.2024.)

⁴⁷ Gobbi, G., *The Good Shepherd and the Child: A Joyful Journey*, Catechesis of the Good Shepherd Publications, Sofia, 2000.

djeca se upoznaju s liturgijom i sakramentima, razvijajući dublje razumijevanje Euharistije i Božjeg Kraljevstva. Starija djeca od 6 do 12 godina pronalaze nadahnuće u slici Isusa kao Pravog Trsa. Kroz prispodobe i moralna učenja, produbljuju razumijevanje zajednice, odgovornosti i povijesti spasenja.⁴⁸ Kateheza Dobrog Pastira nije samo obrazovna metoda, već i sredstvo za duhovno buđenje i razvoj. Povezujući Montessori pedagogiju s religijskim uvidima, ona pomaže djeci u oblikovanju njihove duhovne svijesti i identiteta, pružajući im priliku da osobno istraže i prodube svoju vjeru.

Materijali za katehezu

Materijali za Katehezu Dobrog Pastira konkretiziraju religijske stvarnosti iz Biblije i liturgije, čineći ih opipljivim i vidljivim za djecu. Oni pomažu djeci da bolje razumiju i koriste te koncepte, dok također olakšavaju prezentaciju za odrasle. Najvažnije je napomenuti da su ovi materijali prvenstveno namijenjeni djeci, a ne kao nastavni alat za odrasle. Koristi se jednostavne, ručno izrađene materijale koji omogućuju djeci interakciju s duhovnim temama. Materijali su grupirani u kategorije poput života Krista, liturgije, sakramenata i prispodoba, te pomažu djetetu da produbi odnos s Bogom kroz igru i istraživanje.⁴⁹

Materijali u atriju su trodimenzionalni drveni prikazi biblijskih i liturgijskih sadržaja, poput elemenata iz krštenja i euharistije. Ovi pažljivo izrađeni materijali, koji uključuju karte Izraela i minijature prikaze biblijskih pripovijesti, omogućuju djeci da istražuju i prodube svoje duhovno iskustvo u vlastitom ritmu.

Svaki materijal je usko povezan s biblijskim i liturgijskim izvorima. Model oltara naglašava važnost euharistije, dok krstionica i drugi liturgijski predmeti uvode dijete u život crkve. Atrij je dizajniran da potakne djecu na igru i istraživanje, pružajući im priliku da prirodno uče i rastu u vjeri.⁵⁰

⁴⁸ Usp. <https://gscmontessori.org/academics/curriculum/catechesis/> (24.08.2024.)

⁴⁹ Usp. <https://gscmontessori.org/academics/curriculum/catechesis/> (25.08.2024.)

⁵⁰ Usp. <https://www.cgsusa.org/discover/cgs-approach/a-place-prepared/> (24.08.2024.)

Prema 32 karakteristike Kateheze Dobrog Pastira, kateheti bi trebali sami pripremati materijale kada god je moguće, uz suradnju u složenijim područjima. Ovo omogućuje:

- Dublje usvajanje sadržaja
- Otpornost na žurbu, konzumerizam i pretjeranu efikasnost
- Usuglašavanje s ritmom djeteta i djelovanjem Duha Svetoga
- Integraciju ruku, uma i srca⁵¹

Atrij

Riječ "atrium" dolazi iz latinskog jezika i označava "ulazni prostor" ili "portico" u velikoj kući. U ranoj Crkvi, atrij je bio posebna prostorija pored crkve, namijenjena poučavanju katekumena, odnosno onih koji se pripremaju za krštenje. Marija Montessori je ovaj koncept prenijela u svoje škole kao posebno mjesto za pripremu malih djece za punu uključenost u život Crkve.⁵²

Atrij je posebno uređen prostor i okruženje koje omogućava djeci i odraslima zajedničko razmišljanje o Božjoj prisutnosti. Atrij je prilagođen razvojnim potrebama djece, nudeći miran prostor za istraživanje i proučavanje Božje Riječi kroz rad s materijalima. Tu djeca i kateheta zajednički slušaju, promišljaju i slave bitne tajne katoličke vjere. Održava se jednom tjedno, uz poseban naglasak na poštivanje i razvoj jedinstvenih duhovnih potreba i sposobnosti svakog djeteta.⁵³

⁵¹ Usp. <https://www.cgsuk.org/faq> (24.08.2024.)

⁵² Usp. <https://renaissancemontessorischool.org/rms-atrium> (25.08.2024.)

⁵³ Usp. *CGS Information Booklet, Catechesis of the Good Shepherd*, Centre for Catholic Formation, London, 2019, str. 3-5.

Slika 10. Molitva u atriju

Atrij predstavlja jedan od najvažnijih elemenata u obrazovanju koje pomaže djeci da prodube svoj odnos s Bogom. To je prostor koji omogućuje djetetu da slobodno istražuje i razvija unutarnji dijalog s Duhom Svetim, nakon što se predstavi neka tema ili lekcija. U tradicionalnim učionicama, odnosi su često usmjereni na interakciju između učitelja i učenika. Međutim, Marija Montessori je uočila da okruženje također igra ključnu ulogu u obrazovanju, često kao tihi, ali prisutni partner. Ona je tvrdila da okruženje ne treba biti samo pasivan element, već da može biti namjerno oblikovano kako bi postalo aktivan učitelj.

Djeca uče više kroz interakciju s okruženjem nego kroz izravne upute od strane učitelja. Kako bismo djeci omogućili dublje duhovno iskustvo, trebamo se upitati: "Kako možemo stvoriti prostor koji će poštovati i poticati djetetove duhovne potrebe i sposobnosti?" U atriju, cilj je stvoriti okruženje koje omogućava djeci da dožive ono što Prva Ivanova poslanica opisuje kao "Riječ života", koja je bila očitovana kroz Isusa Krista. Ovaj prostor treba omogućiti djeci da kroz konkretne aktivnosti i materijale osjećaju i razumiju vječnu istinu i zajedništvo s Bogom. Atrij je, dakle, više od fizičkog prostora; on je namjerno pripremljeno okruženje koje nudi priliku za duhovno istraživanje i rast. Kroz pažljivo dizajnirane materijale i aktivnosti, djeca mogu razvijati svoj odnos s Bogom i doživjeti radost duhovnog zajedništva, što je u skladu s porukom Prve Ivanove poslanice.⁵⁴

⁵⁴ Usp. <https://www.cgsusa.org/discover/cgs-approach/a-place-prepared/> (25.08.2024.)

ZAKLJUČAK

Marija Montessori nije samo revolucionirala obrazovni sustav svojom metodom, već je uspjela integrirati duhovni odgoj u obrazovanje na jedinstven način. Kroz implementaciju atrija u Katehezi Dobrog Pastira, omogućila je djeci da istražuju i razvijaju svoj duhovni život kroz prilagođene aktivnosti koje poštuju njihove razvojne faze. Ovaj pristup osigurava da se vjerske vrijednosti ne samo predstavljaju, već i proživljavaju u svakodnevnim iskustvima djece, čime se stvaraju temelji za dublje razumijevanje Boga i duhovnosti. Atrij, kao specijalizirani prostor unutar Kateheze Dobrog Pastira, služi kao most između Montessori metodologije i religijskog obrazovanja. On predstavlja više od fizičkog prostora; on je duhovni okvir koji potiče djecu na osobni kontakt s Bogom i promišljanje o vjerskim pitanjima kroz igru i istraživanje. Ovaj element pokazuje kako Montessori pedagogija uspješno spaja obrazovne i duhovne aspekte, omogućujući djeci da razviju kompleksan i uravnotežen odnos prema svijetu i duhovnosti. Montessori je u svojoj pedagogiji prepoznala važnost integracije duhovnog razvoja u obrazovni proces, naglašavajući kako duhovne vrijednosti mogu i trebaju biti dio svakodnevnog učenja. Ovaj pristup ne samo da obogaćuje obrazovanje, već i pomaže djeci da postanu emocionalno i duhovno zrela bića, spremna za suočavanje s izazovima suvremenog svijeta. Djelovanje Montessori metode u različitim vjerskim kontekstima i njezina primjena kroz atrij i Katehezu Dobrog Pastira dokazuju da obrazovanje koje uključuje duhovne aspekte može značajno unaprijediti cjelokupni razvoj djece. Ovaj rad ukazuje na trajnu vrijednost Montessori pedagogije kao modela obrazovanja koji ujedinjuje intelektualni, emocionalni i duhovni rast, stvarajući temelj za stvaranje uravnoteženih i duhovno ispunjenih pojedinaca.

LITERATURA

KNJIGE:

1. CVALETTI, S., *The Religious Potential of the Child: Experiencing Scripture and Liturgy with Young Children*, Catechesis of the Good Shepherd Publications, Sofia, 1992.
2. GOBBI, Gianna, *The Good Shepherd and the Child: A Joyful Journey*, Catechesis of the Good Shepherd Publications, 2000.
3. HERRMANN, E., *100 dejavnosti za spodbujanje razvoja pri malčkih po metodi Montessori*, Založba Mladinska knjiga, Ljubljana, 2017.
4. LILLARD, Paula Polk, *Montessori Today: A Comprehensive Approach to Education from Birth to Adulthood*, Schocken Books, 1996.
5. MONTESSORI, Maria, *Education for a New World*, Frederick A. Stokes Company, 1949.
6. MONTESSORI, Maria, *Otkriće djeteta*, Zagreb, 2023.
7. MONTESSORI, Maria, *The Absorbent Mind*, Clio Press, 1995.
8. MONTESSORI, Maria, *The Discovery of the Child*, Ballantine Books, 1986.
9. MONTESSORI, Maria, *The Montessori Method*, Frederick A. Stokes Company, 1912.
10. MONTESSORI, Maria, *The Secret of Childhood*, Ballantine Books, 1967.
11. SANDOMIR, A., "Uloga Montessori učitelja u razvoju djeteta", *Journal of Montessori Education*.
12. STANDING, E.M., *Maria Montessori-Her Life and Work*, A Mentor Book, London, 1957.
13. Usp. HARVEY, J. W., "Teaching kids before they start school", *Kiplinger's Personal Finance*, 19(8), 1965.

ČLANCI:

1. CGS INFORMATION BOOKLET, Catechesis of the Good Shepherd, Centre for Catholic Formation, London, 2019. 3-5.
2. GARMAZ, J., TOMAŠEVIĆ, F., "Odgajanje opažanjem: neke specifičnosti odgoja prema Montessori pedagogiji", Služba Božja, 58(4), 2018. 443-464.
3. KRIŽAJ GRUŠOVNIK, J., "Montessori u nastavi", Varaždinski učitelj, 5(9), 2022. 207-212.

INTERNETSKI IZVORI:

1. Atrij <https://renaissancemontessorischool.org/rms-atrium>
2. Catechesis of the Good Shepherd <https://www.cgsusa.org/wp-content/uploads/Catechesis-of-the-Good-Shepherd-Fr-Giancarlo-Pani-SJ-August-2020.pdf>
3. Kako Montessori pristupa religiji <https://montessori.org.au/how-does-montessori-approach-religion>
4. Kateheza dobrog pastira <https://www.olmskc.org/catholic>
5. Materijali za vaš atrij <https://www.cgsuk.org/faq>
6. Montessori educators <https://montessori-ami.org/about-montessori/montessori-educators>
7. Montessori pedagogija polazi od djeteta <https://hkm.hr/obitelj/montessori-pedagogija-polazi-od-djeteta-i-potice-oblikovanje-nutarnjeg-zivota/>
8. Pripremljeno mjesto- atrij <https://www.cgsusa.org/discover/cgs-approach/a-place-prepared/>
9. Što je kateheza dobrog pastira <https://gscmontessori.org/academics/curriculum/catechesis/>
10. The first casa dei bambini <https://montessori.org.au/first-casa-dei-bambini>
11. Timeline of Maria Montessori's life <https://montessori.org.au/timeline-dr-maria-montessoris-life>
12. Montessori pedagogika <https://avevita.si/default.asp?mid=sl&pid=montessoripedagogika>

PRILOZI

POPIS SLIKA:

Slika 1. Marija Montessori <https://hkm.hr/obitelj/montessori-pedagogija-polazi-od-djeteta-i-potice-oblikovanje-nutarnjeg-zivota/> (preuzeto 20.07.)

Slika 2. Dječja kuća Marije Montessori <https://scuolainsoffitta.com/2019/11/06/casa-dei-bambini-montessori-come-fatta-cosa-si-fa/> (preuzeto 20.07.)

Slike 3.-6. Montessori materijali <https://usa.montessorimaterials.com/products/practical-life> (preuzeto 20.07.)

Slika 7. Razvoj pokreta i osjetila <https://montessori-ami.org/about-montessori/montessori-programmes> (preuzeto 03.08.)

Slika 8. Montessori učionica <https://montessoriacademy.com.au/montessori-education/prepared-environment/> (preuzeto 18.08.)

Slika 9. Marija Montessori s djevojčicom <https://hkm.hr/obitelj/montessori-pedagogija-polazi-od-djeteta-i-potice-oblikovanje-nutarnjeg-zivota/> (preuzeto 20.08.)

Slika 10. Molitva u atriju <https://renaissancemontessorischool.org/rms-atrium> (preuzeto 20.08.)

SVEUČILIŠTE U SPLITU

KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja, Elena Jurko, kao pristupnik za stjecanje zvanja magistricе katehetike, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogа vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskog rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, _____

Potpis

Religious Education of Preschool Children in Montessori Pedagogy

SUMMARY

The main focus of this thesis is the exploration of Montessori pedagogy, which has become one of the most important educational systems in the world. This method emphasizes the holistic development of the child, including intellectual, emotional, social, and spiritual aspects. Based on the principles of self-directed learning and respect for the child, the Montessori method utilizes specially designed materials and a prepared environment to encourage children to explore and learn. Special attention is given to spiritual education, particularly through the Catechesis of the Good Shepherd and the role of the atrium, which help children develop a personal relationship with God. This paper will explore the impact of Montessori pedagogy on children's spiritual development, as well as the role of faith and spirituality in shaping children's personalities and moral values.

Keywords: Montessori pedagogy, education, spiritual development, Catechesis of the Good Shepherd, faith.